

glej ga!« je rekla. »Teга medvedka poglej, ti Leš! Noče ovčice, pa če mu jo tudi ponujam. Pa je vendarle priden. A prej sem se ga bala. Mislila sem, da je hudoben. Ta medvedek je priden, in zato ga bom imela zdaj tudi rada.«

»Bica-bé!« se je srdil Cenek in razpostavljal živinico po klopi. »Kako nič ne uboga ta živina! Pa noče tja, kamor jaz hočem. Ali slišite, prigu-ljenke? Semkaj stopite! Semkaj, vidite! Hej, bica-bé! Hej, hej...«

Mali Cenek je vpil, Uršika pa se je smejala medvedku. Leš je sedel med njima, pa od samega veselja ni vedel, kaj naj počne. Saj je vedel, da je spet doma — z mirno vestjo in z veselo dušo. Zato je bil prepričan, da bo zdaj vedno tako — tako veselo in tako lepo kot nikjer nikoli tako.

In Leš se je smejal in poganjal z malim Cenkom lesene ovčice; z Uršiko pa je učil plesati lesenega medvedka, in vsi trije so se smejali zadovoljno kot nikjer nikoli tako.

Bog daj pamet in srečo vsem na Hladnikovem domu!

Dr. Ivan Pregelj:

Pravi dobrotnik

ali

levica naj ne ve, kaj dela desnica.

(Igra v treh slikah.)

(Konec.)

Marta (v zadregi): Ali se vam zdi? Srečna sem, da sem ustregla. Gospod ste tako ljubeznivi. (Na stran.) Izvrstno pijem! Če bi vedel, da ga hranim samo zanj, in to zadnje! (Ponovi glasno.) Tako ljubeznivi.

Stiskalčič: Da, kakor smo rekli in ste potrdili. Red, red... Ampak, to je, saj veste.

Marta: Vem, gospod. Najemnina...

Stiskalčič: Red!

Marija: Stanarina, kajne, gospod? —

Stiskalčič: Torej ste za red. To je dobro, to me veseli. Ampak, kaj sem hotel reči? Red vlada svet. Dobro je. Primorale so me draginjske razmere, da sem povišal...

Marta: Ste povišali... razumem, gospod.

Stiskalčič: Za dvojno, gospodična. (Lenka izgine.)

Marta (bleda): Čujem, gospod.

Stiskalčič: Imam celo ponudbo trikratne vsote. A sem človek, razumete. Red mora biti. Pozimi vas ne bom pehal z vašimi gojenkami izpod strehe. Red mora biti. Red vlada svet. Ne bom gonil izpod strehe, a želim seveda točnega pla-če-vanja.

Marta: Čujem, gospod... Samo nekaj dni odloga.

Stiskalčič: Nekaj dni? Pravim, red! Nekaj dni. Dobro. Smo ljudje. Zato, ker je vino res dobro. (Pije.) Nekaj dni. Recimo tri, a to gotovo. Red je prvo. (Se dvigne.)

Marta: Da, gospod.

Marija: Zaradi malih, nedolžnih sirot, gospod!

Stiskalčič: Kakor sem dejal. Tri dni. Nadejam se točnosti in reda.

Marta }
Marija } (za roke ga držeč): Gospod Stiskalčič! Za božje ime!

Pesem (z desne): Bog ptičice redi,
oblači lilijo,
sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo!

Stiskalčič: Kakor sem dejal. Red! (Gre.)

Marija (plakajoči Marti, ki se je sesedla na stol): Marta! Bog naju ne bo zapustil. Slikala bom, učila klavir, vezla...

Lenka (z desne oprezno, z vidnim ganotjem. Tiho): Gospodična Marija! Gospodična Marta!

Marta (pogleda, se dvigne): Kdo? Ti otrok? Ali še ne greš spat? (Se zresni.)

Lenka (uverjeno): Lahko noč!

Marija: Lahko noč, Lenka. Pojdi!

Lenka: Bog bo pomagal, gospodična. Gospod župnik... (se prekine). Lahko noč. (Gre.)

Marija (ginjeno): Dobre sirotice! Kako lepo so se naučile. Trikrat je potrkalo, zadnji kos kruha je dal svetec. Marta! (Potrka.) Marta! Čuješ, Potrkalo je. (Obe gledata začudeno. Vrata na levi se počasi odpro.)

Tujec (z mogočno brado): Hvaljen Jezus!

Marija }
Marta } Amen na veke!

Tujec: Ali stanujeta tu kontesi Marta in Marija?

Marta: Midve sva. Kaj želite?

Tujec: Kontesi, ki ste vse žrtvovali in se posvetili skrbi za uboge sirote? Ki ste ustanovili svoje zavetišče?...

Marija (zmedeno): Da, da... smetišče... O Vasilka!

Tujec: Prihajam od nekoga, ki mi je naročil, naj oddam to pismo. Prosim! (Da ovoj Marti.) Odgovora ni treba. Tako se mi je naročilo. Klanjam se. (Se odmakne in izgine na levo skozi vrata.)

Marta (je odprla ovoj. Bere): Levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Krikne.) Marija!

Marija: Marta, kaj pa je? Vsa si prepadena.

Marta: Denar! Stanarina!

Marija: Bog je pomagal.

Lenka (zopet vidna, smehljaje se): Lahko noč!

(Zastor.)

II. slika.

(Ista hiša. Stanovanje gospoda Antona. Miza, zrcalo, knjige, omara i. dr.)

Neža: Ura je osem. Kam je šel? Luč je pustil goreti. Večerje se ni doteknil. Zdi se mi, da je bila mala Lenka iz zavetišča v drugem nadstropju pri njem. Če sem jo prav spoznala po glasu? Pa je šel. Anti bo kmalu nazaj. (Ogleduje in ureja po sobi.) Da ga le ni spet nadlegoval kak sitnež. Oh, ta naš gospod! Vse bi razdal, vsakemu veruje, vse se mu smili. Bog vedi, da moram paziti nanj, koliko in kaj vzame s seboj, če gre iz hiše! (Opazi odprt predal pri mizi.) Pa še kar odprto pušča! Niti tega bornega, kar ima, ne zna zapreti in varovati. (Gleda v predal.) Jezus mili! Saj je vse prazno. Ni beliča ni. Moj Bog, moj Bog! Kam neki je dal več denar? (Posluhne.) Prihaja! Da, v zavetišču je bil. A denar, denar, ljubi Bog! (Se umakne k vratom in oprezuje.)

Župnik (kot tujec z brado): Oprezno! Levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Sname brado.) Dobro je. To se mi je nocoj imenitno posrečilo. Ta otrok, ta Lenka je zlata vredna. Pride, pove, da kontesi nimata denarja za stanarino. Da bi le zadostovalo. Bog daj! In pa ta brada! Haha. Da me kontesi nista spoznali, da nista ugenili, kakšen Miklavž je bil pri nji. Pogledimo. (Si spet nadene brado. V zrcalu.) Imenitno. Tako bodi! Levica naj ne ve, kaj je dala desnica. (Vzdihne.) Da bi le veliko imela! (Se ozre. Zagleda sestro.) Oha! Kaj pa ti tukaj?

Neža: O brat! Čemu se šemiš?

Župnik: Lej jo no. Za šalo, za otroško šalo.

Neža: Čudne šale! (Bridko.) Kje si hodil? Večerjal še nisi.

Župnik (vedro): O, to pa ni tako hudo.

Neža: Ni ne! Najhujše je tam. (Pokaže na prazen predal.)

Župnik (v zadregi): Tam? I, kje pa? V predalu?

Neža: V predalu, da! Ves denar je izginil.

Župnik: Izginil menda pač ne. Saj ni čarovniški.

Neža: Ni izginil ne, a ni ga. Kam si del? Si spet razdal? Zavrgel za kakega ne vredneža?

Župnik: Tiho, Neža. Siromaki niso ne vredni.

Neža: Niso. Ampak s čim naj jaz jutri plačam drva in mleko?

Župnik: O, to menda ne bo toliko. In — ali že mora biti jutri?

Neža: Mora biti, sam veš in bi prvo premislil, preden daš.

Župnik: Ni bilo drugače moči, nocoj ni bilo. Pa, čuj, Neža! Kaj deš k temu? Zlata ura. Jutri jo zastaviš, lej.

Neža: Tak si torej? Edini spomin na očeta, pa bi zastavljal?

Župnik: Če mora biti. Zastavljeno ni prodano. Dobim denar, rešim. Kaj je to tako čudno?

Neža: Pameten bodi! (Hoče iti.)

Župnik (vedro za njo): Da, Neža! Skušal bom! Obljubim. A povem ti, nocoj ni bilo moči drugače. Kar nič ne izprašuj. Veruj! Lej, in tako hudó tudi ne bo. Bog je že vedel, zakaj te mi je dal. Zato, da za mojim hrbtom kaj prihraniš, pa da boš spet za brata župnika založila. Ali ni tako, Neža, ali ni?

Neža: Še beračiti bom morala zate.

Župnik: Da, boš pa, če je božja volja tako. Pa menda ne bo. No! Pojdi zdaj in ne skrbi, ti, levica svetopisemska, ti! Večerjal bom.

Neža: Tudi vino popij! (Odhajaje.)

Župnik: Ne skrbi. Žejen sem. (Večerja.) Tako! Dušo sem si privezal. Pa vino naj popijem, je rekla. Saj bi ga. Ne! Moj Jezus je bil žejen, pa mu niso dali piti. (Zdeha.) Le kako se mi dremlje! A imam še moliti. (Vzame brevir, se prekriza, moli polglasno. Vstane, poklekne na klečalnik, vstane, gre po sobi, spet sede, odloži knjigo, sklence roke, moli — zaspi. Somrak zalije sobo. V sobo se odpro vrata. V sobo stopi on sam z brado, a ožarjen od prečudne luči.)

Župnik: Kdo, kdo?

Bradati (Vsedobri, sam Krist): Kar pa ste najmanjšemu mojih storili, bodi, kakor da ste storili meni.

Župnik: Pa kdo si, kdo si?

Bradati: Blagor usmiljenim, ker bodo dosegli usmiljenje.

Župnik (hrepeneče): Gospod, ali si ti? Gospod, pod mojo streho? Gospod! Pij moje vino!

Bradati: Blagoslovljen, moj zvesti, moj usmiljeni! (Gine. Luč kot sprva.)

Župnik (se dram): Pij... moje vino! (Se zave.) Sanjal sem. Gospod, kake lepe sanje! Tebe sem videl v svoji bradati krinki, Gospod! (Gre, poklekne.) Gospod...

Neža (pride): Ali te motim?

Župnik (vstane): Motiš, levica ti, svetopisemska!

Neža: Lej! Pozabila sem. Neznani človek je bil popoldne tu. Pustil ti je ta ovoj.

Župnik: Meni? Daj, da vidim. (Razgrne, vzkligne.) Neža, glej!

Neža: Bog pomagaj, kaj pa je? Denar!

Župnik: Denar! O dobri Bog. Kako boste kontesi veseli! Nesrečni oskrbnik jima pošilja ukradeno nazaj. Še več kot je vzel. Denar, denar! To je bradati prinesel, bradati, ko sem zadremal. Videl sem! Slava Ti, Bradati! (Bega okoli.)

Neža (plaho): Moj Bog, ali je izgubil pamet?

Župnik (si je spet nadel krinko in odvihral z denarjem iz sobe): Bradati!

Neža (za njim): Hvala Bogu! Saj je skočil le h kontesama v zavetišče.

Zastor.

III. slika.*

Leto pozneje, pomladi. Vrt v sirotišču gospodičen Marte in Marije. V vrtu nekaj stolov, v ozadju med drevjem majhen, zastrt oder.

Marta (z župnikom pred odrom med redkimi gosti, ki so se zbrali, da prisostvujejo mali domači slovesnosti): Dà, gospod župnik! Kdo bi si bil mislil! Taka in takó nepričakovana sprememba v enem letu. Tedaj pozimi, zdaj v solnčnem zdravju, tedaj v tesnih sobicah zatohlega mestnega stanovanja pri Stiskalčiču, zdaj v lastnem domu, kjer živijo otroci kakor ptičice. Gospod župnik! Kako je vendar Bog dober! Njemu se morava z Marijo zahvaliti za tako srečo. Njemu, pa tudi vam, gospod župnik.

Župnik: Meni? Kako to mislite, kontesa? Jaz vendar nimam nikake zasluge...

Marta: Gospod župnik, ne tajite! Tisti bradač...

Župnik: Tisti bradač?

Marta: Poznate ga. Ali me zdaj umete?

Župnik: Ne umem, kontesa. Ničesar ne umem in tudi nočem umeti nego zgodbo dveh sester. Dveh sester, kontesa, ki ste vse žrtvovali, lastno mladost in srečo, da bi mogli osrečevati druge. O teh, kontesa, bi vedel povedati...

Marta: Dovolj, gospod župnik. Danes vendar ne praznujemo mojega godu, temveč vašega. Vam na čast bodo igrale gojenke.

Župnik: Lepo! A vse preveč obzirnosti.

Marta: Tiho! Že začenjajo.

Pesem (za še zastrtim odrom):

Bog ptičice redi,
oblači lilijo,
sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo.

Zastor na odru se dvigne. Na odru Kristov lik z vabečimi rokami. Pod kipom v lepi simetriji sirotišniški otroci. Pred nje stopajo:

Lik Usmiljenje (Lenka). (V vijolični obleki.)

Med cvetje vrta cvetka zala
svoj sladki vonj razlila je,

* Slika je bolj prigodniška, in ni nujno potrebno, da se uprizori.

najmanjša v senco se je ukrala
in skromna vsa se skrila je.
A naj se skriva, vonj preblagi
ime je njeno razodel:
Usmiljenju v sirotic sragi — (Pokaže na otroke.)
je pesem hvalnico zapel. — (Gre.)

Lik Dobrota (Tončka). (V rdeči obleki.)

In sred pustinjske je samote
nad mladi zarod sedel ptič,
pokril pred mrazom je sirote,
a krme ni jim vedel nič.
Tedaj si je srce odpiral,
in s svojo rod krvjo pojil,
y ljubezni hranil, sam umiral — (Pokaže na Marto in duhovnika.)
Dobrota — pelikan je bil... — (Gre.)

Lik Hvaležnost (Minka). (V sinji obleki.)

Hvaležnost, zvezdica dremotna,
kak redko vidi te oko!
Ti tujka, tolikrat odsotna,
užgi vsaj nam se preživó!
Užgi se v duši, sveti verno
za slednji, še najmanjši dar.
Plačilo božje, tisočerno
podeli pa — nebes vladar! — (Pokaže na Kristusov lik.) (Gre.)

Pesem (otrok): Bog ptičice redi...

Marija (med deco): Kar ste dali najmanjšemu mojih, naj bo, kakor da ste dali meni.

Neža: A levica naj ne ve, kaj je dala desnica.

Vasilka (z brado v roki, z otroki): Bog povrni! — (Zastor na odru!)

Ploskanje. Zastor na odru v sceni se zopet dvigne. Živa slika: otroci z Marijo ob kipu, ki se mu klanjajo geniji Usmiljenja, Dobrote in Hvaležnosti. Zamirajoča glasba s pesmijo:

Sirot ne zapusti,
ki vanj zaupajo. — (Zastor spet pade.)

Župnik (Marti): Toda, kontesa! To pomeni, za moj god, to je preveč, preveč!
Kaj naj dem jaz vam in gospodični sestri Mariji?

Marta (vedro): Kaj naj deste, gospod župnik? Jaz tudi ne vem. Jaz vem le to, da vam moram zase in sestro in najine sirote poljubiti roko. (Mu poljubi roko.) Bog plačaj!

Župnik (živo): Nak! Levica ne sme vedeti, kaj je dala desnica!

(Zastor.)

